

“सार्की जातीको सामाजिक साँस्कृतिक र आर्थिक पक्षहरुको निरन्तरता र
परिवर्तन : एक मानवशास्त्रीय अध्ययन”

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
संकाय अन्तर्गत मानवशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको
लागि प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सुशिलकुमार शर्मा ढकाल
त्रि.वि.वि. दर्ता नं.:- २०३७० - ८६
सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र /मानवशास्त्र विभाग
२०६८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
सिन्धुलीवहुमुखि क्याम्पस
मानवशास्त्र/समाजशास्त्र विभाग
सिन्धुली

सिफरिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पसबाट समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा सुशिलकुमार शर्मा ढकालले “सार्की जातीको सामाजिक, साँस्कृतिक, आर्थिक विश्लेषण: एक अध्ययन (सिन्धुली जिल्ला कमलामाई नगरपालिका वडा नं. ५ आहाले गाउँ)” विषयमा शोधपत्र तयार पार्नुभएको हो । म वहाँको कार्यप्रति सन्तुष्ट छु र प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....

टीकाबहादुर थापा

शोध निर्देशक

मिति :- २०६८/१२/२१

मानवशास्त्र/समाजशास्त्र विभाग

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

सिन्धुली

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
सिन्धुलीवहुमुखि क्याम्पस
मानवशास्त्र/समाजशास्त्र विभाग
सिन्धुली
स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पसबाट मानवशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा सुशिलकुमार शर्मा ढकालले प्रस्तुत गर्नुभएको “सार्की जातीको सामाजिक साँस्कृतिक र आर्थिक पक्षहरुको निरन्तरता र परिवर्तन : एक मानवशास्त्रीय अध्ययन” विषयको शोधपत्रलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१) श्री टिका बहादुर थापा

.....

शोध निरीक्षक

२) श्री जीवनमणि पौडेल

.....

वाह्य परीक्षक

३) श्री टिका बहादुर थापा

.....

विभागीय प्रमुख

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग

मिति :- २०६८/१२/२१

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र /मानवशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि यो शोध पत्र प्रस्तुत गरिएको हो । प्रस्तुत शोधकार्यमा प्रत्यक्ष रूपमा सहयोग, सल्लाह प्रदान गर्नुहुने शोध निरीक्षक श्री टीका बहादुर थापा ज्यू प्रति हार्दिक अभार प्रकट गर्दछु ।

त्यस्तै शोधकार्यका लागि सहयोग पुऱ्याउनु हुने श्री दुर्गा प्रसाद अधिकारी र श्री प्रवीण हायु समाजशास्त्र /मानवशास्त्र विभाग सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यो शोधकार्यमा विविध हौसल्ला सहित सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय श्री विमला ज्ञावली, समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग पाटन संयुक्त क्याम्पस पाटनढोका ललितपुर प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रदान गर्दछु ।

यो शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा पारिवारिक व्यस्तताको बावजुद पनि आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरी तथ्याङ्क संकलन लगायतका सबै कार्यहरुमा सहयोग र सुभावा दिनुहुने सबै उत्तरदाताहरु तथा तथ्याङ्क संकलनको क्रममा विभिन्न प्रश्नहरुको उत्तर दिनुहुने कमलामाई नगरपालिका वडा नं. ५ आहाले गाउँका सम्पूर्ण सार्की उत्तरदाताहरुमा हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यो शोधपत्र तयार पार्न आवश्यक सहयोग निरन्तर पुऱ्याइराख्ने मेरो परिवारका सदस्यहरु लगायत मेरी श्रीमती मुनाकोइराला, छोराछारीहरु इशान, इशिता, इभान, स्टेला, अभियाना प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । शोधकार्यको क्रममा प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने सम्पूर्ण साथीहरु शुभचिन्तकहरु लगायत शोधकार्यलाई कम्प्युटरमा उतार्न सहयोग पुऱ्याउनुहुने शब्दाञ्जली अफसेट प्रेसका भाइ प्रबोध सिन्धुलीय प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

२०६८, फागुन १

सुशिलकुमार शर्मा ढकाल

विषय सूची

	पृष्ठ संख्या
सिफारीस पत्र	
स्विकृति पत्र	
कृतज्ञताज्ञापन	
अध्याय एक	१ - ६
परिचय	१
१.१. अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२. समस्याको कथन	४
१.३. अध्ययनको उद्देश्य	५
१.४. अध्ययको महत्व	६
१.५. अध्ययनको सीमा	६
१.६. अध्ययनको संगठनात्मक ढाँचा	६
अध्याय दुई	८-१०
सन्दर्भ साहित्यको पुनरावलोकन	८
२.१. सामान्य पुनरावलोकन	८
२.२. सैद्धान्तिक पुनरावलोकन	१०

अध्याय तीन	११ - १२
अनुसन्धान विधि	११
३.१. अनुसन्धान ढाँचा	११
३.२. अध्ययन क्षेत्रको छनोट	११
३.३. अध्ययनको समग्रता	११
३.४. तथ्यांकको स्रोत र प्रकृति	११
३.५. तथ्यांकको विप्लेषण एवं प्रस्तुतिकरण	१२
अध्याय चार	१३ - १९
सार्की जातिको सामाजिक, साँस्कृतिक पक्षको निरन्तरता	१३
४.१. सामाजिक पक्ष	१३
४.१.१. जनसंख्या	१३
४.१.२. परिवारको किसिम	१५
४.१.३. वैवाहिक स्थिति	१६
४.१.४. शैक्षिक स्थिति	१७
४.१.५. स्वास्थ्य स्थिति	१८
४.१.६. महिलाको स्थिति	१८
४.१.६.१. निर्णय प्रक्रिया	१९
४.१.६.२. राजनीतिमा सहभागिता	१९
४.१.६.३. स्वतन्त्र हिँडडुल	१९
४.१.६.४. सासु बुहारी सम्बन्ध	१९

४.१.६.५. परिवार नियोजन	१९
४.२. साँस्कृतिक पक्ष	२०
४.२.१. जन्म संस्कार	२०
४.२.२. अन्न प्राशन्न	२०
४.२.३. विवाह	२१
४.२.४. मृत्यु संस्कार	२२
४.२.५. चाडपर्वहरु	२३
४.२.६. पूजा	२३
४.२.७. भाषा	२४
४.२.८. भेषभूषा	२४
४.२.९. गरगहना	२४
४.२.१०. भाडावर्तन	२५
५.३. अध्याय पाँच	२६-३२
सार्की जातिको आर्थिक पक्ष	२६
५.१. पेशा	२६
५.२. भू - स्वामित्व	२६
५.३. खाद्यन्नको प्रयाप्तता	२८
५.४. वार्षिक आमदानी	२९
५.५. वार्षिक खर्च	३०
५.६. बचन तथा ऋण	३१
५.७. अधुनिक उपकरण	३२

५.८. घरको बनाबट	३२
अध्याय छ	३४
सार्की जातीको सामाजिक, साँस्कृतिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा आएका परिवर्तनहरु	३४
६.१. सामाजिक क्षेत्रमा आएका परिवर्तनहरु	३४
६.१.१. शिक्षामा आएको परिवर्तन	३४
६.१.२. परिवारको संरचनामा आएको परिवर्तन	३५
६.१.३. स्वास्थ्य सम्बन्धि चेतनामा आएको परिवर्तन	३५
६.१.४. समाजमा महिलाको स्थितिमा आएको परिवर्तन	३६
६.१.५. अन्य जातजातीले हेर्ने दृष्टिकोणमा आएको परिवर्तन	३६
६.१.६. सन्तानप्रति आएको परिवर्तन	३७
६.१.७. अनुभवमा आएको परिवर्तन	३७
६.२. साँस्कृतिक क्षेत्रमा आएको परिवर्तन	३८
६.२.१. विवाह संस्कारमा आएको परिवर्तन	३८
६.२.२. गर्भअवस्था तथा बालवच्चाको जन्ममा आएको परिवर्तन	३८
६.२.३. महिलाको अधिकारमा आएको परिवर्तन	३९
६.२.४. चाडपर्वमा आएको परिवर्तन	३९
६.३. आर्थिक क्षेत्रमा आएको परिवर्तन	३९
५.३.१. पेशामा आएको परिवर्तन	४०
६.३.२. घरको बनोटमा आएको परिवर्तन	४०
६.३.३. आधुनिक सामानको प्रयोगमा आएको परिवर्तन	४०

अध्याय ७

४१-

साराशं तथा निष्कर्ष

४१

७.१. साराशं

४१

७.२. निष्कर्ष

४५

सन्दर्भग्रन्थ सूची

४६

अनुसूची - १

४८

अनुसूची - २

५०

अनुसूची - ३

५६

अनुसूची - ४

५७

तालिका सूची

तालिका नं.	तालिकाको विवरण	पृष्ठसंख्या
१.	उमेरको आधारमा सार्की जातीको जनसंख्या विवरण	१४
२.	परिवारको किसिमको आधारमा उत्तरदाताको विवरण	१५
३.	वैवाहिक स्थितिको आधारमा उत्तरदाताको विवरण	१६
४.	शिक्षाको आधारमा सार्की जातीको विवरण	१७
५.	भू - स्वामित्वको आधारमा सार्की जातीको विवरण	२७
६.	खाद्यन्नको प्रयाप्तताको विवरण	२८
७.	उत्तरदाताको वार्षिक आम्दानी विवरण	२९
८.	खर्च विवरण	३०
९.	उत्तरदाताको ऋणको विवरण	३१